

A MULLER QUE CAMIÑA NA LIÑA DO HORIZONTE

THE WOMAN WALKING ON THE HORIZON LINE

Manuel Rivas Barrós

“De certo, a vida ía en serio”, escribiu Xela Arias no seu último libro, *Intempériome*, en 2003, unha obra que leveda co tempo e que axiña se verá como un chanzo imprescindíbel nesa historia literaria alternativa que ela vía como unha escaleira de abrazos.

Nalgúns libros de etnografía galega cóntase o costume que existía no xeito de levaren as comitivas os cadaleitos da xente morta. Se o defunto era idoso a comitiva ía a paso rápido. Canto máis maior, máis lixeiro o paso. Pero se a persoa morta era moza, a comitiva ía a paso lento. Mesmo, de cando en vez, facía unha parada, e daba marcha atrás.

Nós non podemos vencer a morte, mais tampouco a morte pode vencer de todo. “Vencerse é cousa de se tratar”, era unha das partes de *Intempériome* e a nosa poeta estaba a traballar para unha intervención artística con eses textos cando faleceu. O que está da nosa man é parar e dar marcha atrás á comitiva. Como está da nosa man frear os procesos de desfeita ecolóxica e lingüística, que nos sitúan ante un verdadeiro estado de emerxencia, no que o dilema é: comunidade ou caos, biodiversidade ou bioperversidade, extinción ou desextinción, perda ou rescate. Deixar atrás a Marca do Medo e facer deste país un Almeiro creativo.

Todo isto ten moito que ver con Xela Arias. A comitiva detívose. Deu marcha atrás. E ela está a camiñar pola liña do horizonte. Dende un novo equilibrio, o andar do asombro, vai botando pasquíns que conforman unha bandada de estorniños a debuxar a simulación dun ave xigante que espanta a depredación.

Denuncia do equilibrio, en 1986, é algo máis que o título do primeiro libro de poemas publicado por Xela Arias. É en si mesmo un manifesto. O núcleo, a célula nai, a semente, a faisca de todo o que virá despois. Os bos libros morden, como dicía Kafka, e a poesía non vén decorar este mundo. Vén abanear o acomodado, vén habitar o excéntrico, vén producir desequilibrio. Non vén dar o visto bo. Vén ver o que non está “ben visto”. É para ollar o oculto ou o que se tapa, cómpre botarse fóra. Xela Arias bótase fóra da orde do día.

“Camiñar ás aforas”, escribe.

“E fúgome na fuga”, escribe.

Non é escape. Fugarse na fuga é o lugar nómade, o lugar da vedeira, camiñar na liña do horizonte, onde mellor se ve o visíbel e o invisíbel.

Vivimos nun tempo, que Xela Arias xa percibiu, en que unha das síndromes máis estendidas é o medo a “ficar fóra”. F O M O. *Fear of Missing Out*. Fóra da moda, da última novidade, do intre triunfal. Mais a literatura non pode ter medo a ficar fóra. Pola contra, o que fica fóra é o seu foco de interese. Cría na sombra a incandescencia perdida das palabras.

No álbum da Inquisición de Goya, ese estarrecedor documento, aparece a figura dun torturado coa lenda: “Por mover la lengua de otro modo”. A imaxe é tremenda, dunha terríbel ironía, mais o significado profundo ten un valor que atravesa os tempos. *Mover la lengua de otro modo*. Mover a lingua doutro xeito. Dicir o que non estaba previsto. E non será iso, o desequilibrio creativo, a cerna da poesía?

Xela Arias escribe en galego, na variante que ten as coordenadas da sinceridade. O inconfundíbel acento da verdade. Por iso a súa escrita é unha loita permanente polo rescate das palabras nas ruínas históricas do silencio. As palabras non son neutras nin mercenarias. Son de natureza discordante, insubmisas, disidentes, á procura de sentido, do que foron desposuídas ou do que aínda non acadaron. Unha loita cara a dentro, mais tamén cara a fóra. A de Xela Arias é unha soidade compartida. Non no sentido de convidar a un anaco de mágoa senón de partillar o poema como unha tarefa de axuda mutua. É dicir, ao ler a Xela sentimos que nos achegamos a nós mesmos.

Así, nunha autopoética para o Festival da Poesía do Condado de 1984, escribe:

Por verme
Saír e perderme
¡Un obxectivo!
Achegarme a ti

Xela Arias, e xa se ten comentado estes días, podería levar tatuada na pel a *Divisa* da súa coetánea catalá Maria-Mercè Marçal: “Ao azar agradezo tres dons: ter nacido muller/de clase baixa e nación oprimida. /E o turbio azul de ser por tres veces rebelde”. Xela Arias asumiu as tres rebeldías, entrelazounas nunha mesma tarefa emancipadora. Mais cómpre falar dunha cuarta rebeldía. Unha soidade solidaria, unha soidade eficaz. A súa procura dun almeiro de seu, dun espazo creativo singular, dun “cuarto propio”, na expresión célebre de Virginia Woolf. O seu almeiro, o seu “cuarto propio”, o espazo natural da soidade solidaria e eficaz

foi o seu propio corpo coa anatomía da linguaxe imprevista. O mellor lugar para enfrontarse ao máis ruín dos poderes: o do nada.

En *O que vén*, Paul Virilio advirte con lúcida ironía: “Cando o nada se converte en realidade, a realidade, pola súa banda, inclínase cara ao nada”. Que sorte esa muller, que sorte estas mulleres, a camiñar pola liña do horizonte, esa linde da nación creativa, mantendo a raia o nada, o baleiro, termando das trabes do ceo, e cubrindo a quenda da noite, da intemperie, para impedir o secuestro do corazón do mundo.